

Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców w wybranych regionach świata

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców w wybranych regionach świata

Źródło: dostępny w internecie: [Scott Webb](#) on [Unsplash](#), domena publiczna.

Potrzeba bezpieczeństwa jest jedną z głównych potrzeb człowieka. Towarzyszy każdemu z nas od chwili pojawienia się na świecie. Jednak poczucie bezpieczeństwa lub inaczej dobrostan jest pojęciem subiektywnym. To stan, w którym człowiek czuje się bezpieczny w relacji z kimś, w jakiejś sytuacji, w jakimś miejscu. Nie odczuwa negatywnych emocji, jest przekonany, że nic mu nie zagraża, że kontroluje sytuację i ma duże poczucie własnej skuteczności. Każdy z nas określa poczucie bezpieczeństwa indywidualnie, w zależności od własnych poglądów, wartości i potrzeb. Czy takie indywidualne odczucie, poprzez wspólnotę doświadczeń, może dotyczyć całych społeczności? Jak procesy zachodzące na świecie wpływają na ten stan? Czy poczucie bezpieczeństwa wykazuje regionalne zróżnicowanie? Dowiesz się tego, zapoznając się z e-materiałem.

Twoje cele

- Wyjaśnisz, czym jest poczucie bezpieczeństwa.
- Określisz czynniki, od których ono zależy.
- Wymienisz najważniejsze rodzaje bezpieczeństwa.
- Scharakteryzujesz poczucie bezpieczeństwa mieszkańców wybranych regionów świata.

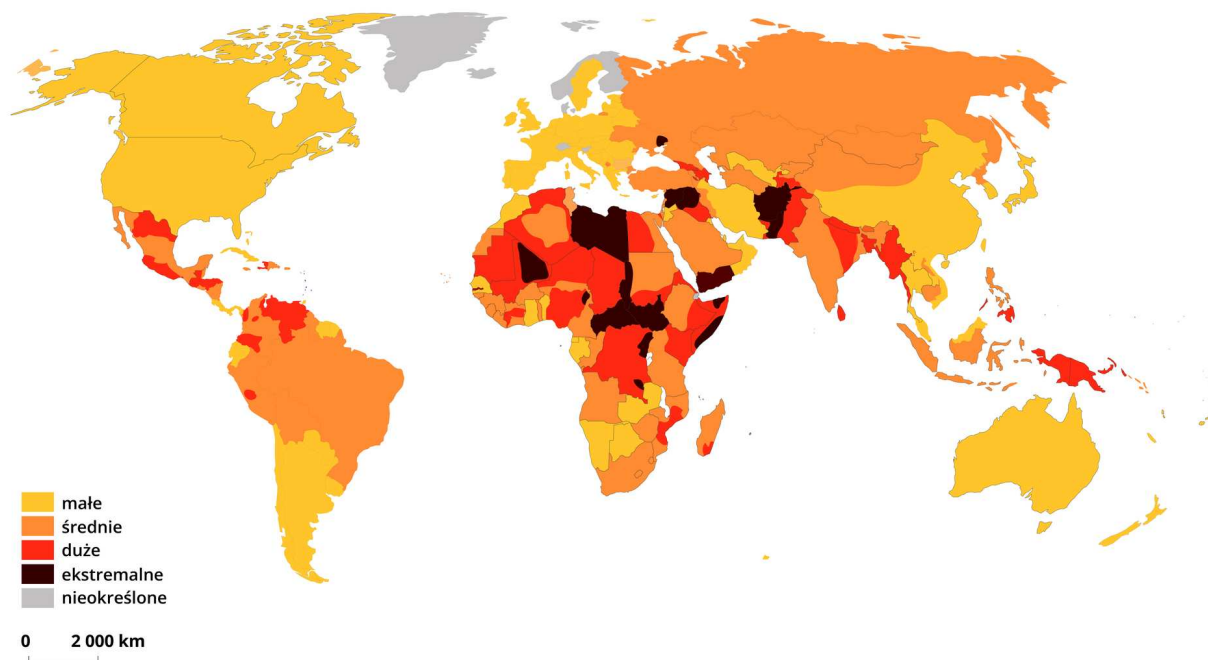
Przeczytaj

Bezpieczeństwo jest pojęciem wieloznacznym, wieloaspektowym i dynamicznym. Poczucie bezpieczeństwa to stan dający poczucie pewności i gwarancję jego zachowania, a także szansę na rozwój i doskonalenie. Może być ono rozpatrywane zarówno w odniesieniu do poszczególnych ludzi, jak i całych społeczności zamieszkujących określone terytorium. W obu przypadkach oznacza stan braku zagrożenia pojmowanego jako brak obiektywnego niebezpieczeństwa lub subiektywnego lęku przed niebezpieczeństwem. Bezpieczeństwo państwa należy natomiast traktować jako przeciwdziałanie zagrożeniom państwa i jego społeczeństwa.

Poczucie bezpieczeństwa można rozpatrywać w różnych, dopełniających się kontekstach.

- Ze względu na przestrzenne oddziaływania wyróżnia się bezpieczeństwo:
 - globalne, międzynarodowe, regionalne, **narodowe**;
 - zewnętrzne i wewnętrzne.
- Ze względu na dziedzinę, której dotyczy, wyróżnia się bezpieczeństwo:
 - ekologiczne, ekonomiczne, energetyczne, fizyczne, informatyczne (cybernetyczne, teleinformatyczne), kulturowe, militarne, polityczne, socjalne i społeczne.

Pojęcie bezpieczeństwa państwa i jego obywateli ewoluowało przez wieki, przy czym przez długi okres w historii traktowano je głównie w kontekście militarnym. W wielu krajach zagrożonych konfliktami zbrojnymi wewnętrznymi i zewnętrznymi takie rozumienie pozostaje dominujące. Należą do nich np. kraje Bliskiego Wschodu czy też niektóre kraje afrykańskie. Natomiast w krajach o stabilnej sytuacji politycznej na plan pierwszy wysuwa się bezpieczeństwo socjalne, ekonomiczne czy ekologiczne.

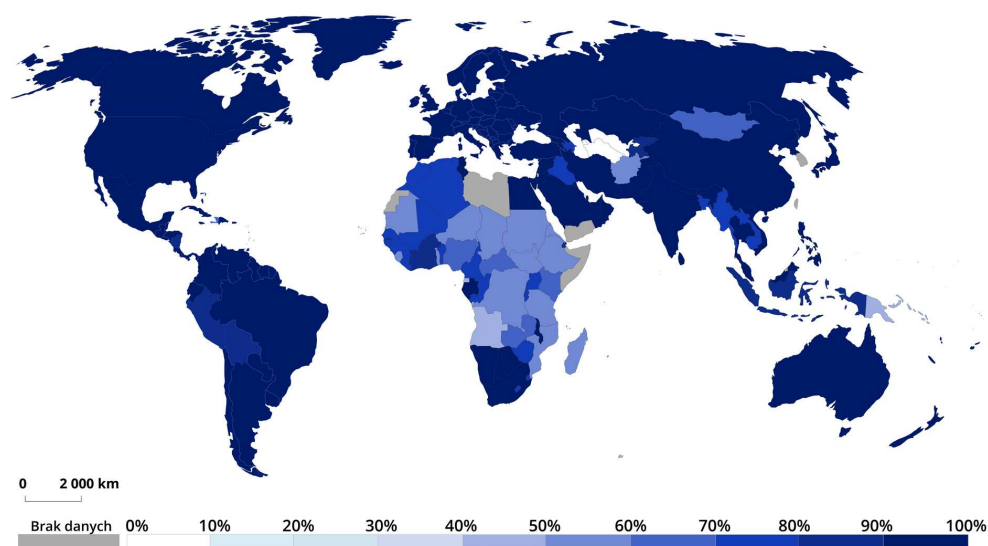
Zagrożenia bezpieczeństwa na świecie

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie International SOS and Control Risks, culturetrip.com, licencja: CC BY-SA 3.0.

Zagrożenia dla bezpieczeństwa rozpatruje się przez pryzmat niezaspokojonych potrzeb w życiu jednostek i całych społeczeństw. Uważa się bowiem, że stan ten jest czynnikiem powodującym występowanie różnych trudnych sytuacji skutkujących zachwianiem poczucia bezpieczeństwa. Do najważniejszych należą:

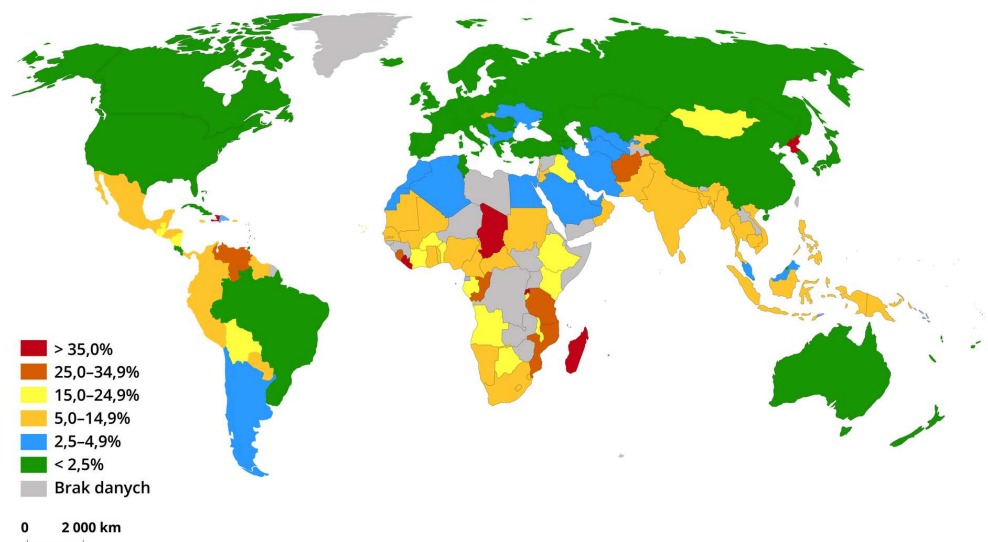
1. zagrożenie bytu – brak dostępu do wody pitnej i żywności o odpowiedniej jakości,
2. zagrożenie schronienia – bezdomność, mieszkanie pozbawione urządzeń sanitarnych, które nie chroni przed warunkami pogodowymi,
3. zagrożenie pracy – bezrobocie, zwłaszcza długotrwałe, ryzyko utraty pracy,
4. zagrożenie środowiska – duże zanieczyszczenie lub hałas,
5. zagrożenie zdrowia – utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej, zagrożenie chorobami i epidemiami, zwiększona umieralność niektórych grup społecznych,
6. zagrożenie ekonomiczne – bezwzględne ubóstwo, brak odpowiedniego zabezpieczenia materialnego w przypadku zdarzeń losowych,
7. zagrożenie fizyczne – wojna, przestępstwa, zabójstwa, przemoc, terroryzm,
8. zagrożenie rozwoju – utrudniony dostęp do szkół, niski poziom kształcenia, niedobór wyższego wykształcenia, brak dostępu do placówek kultury, zacofanie kulturalne,
9. zagrożenia dzieci – dzieci porzucone, zaniedbane, będące ofiarami przemocy, wychowujące się w rodzinach patologicznych, w niedostatku i ubóstwie,
10. zagrożenie osamotnieniem – brak bliskich, zażyłych relacji z innymi, brak wsparcia w rodzinie, brak wsparcia w trudnych sytuacjach życiowych, samotna starość i marginalizacja społeczna.

Wybrane zagrożenia poczucia bezpieczeństwa w poszczególnych krajach świata przedstawiają poniższe mapy.

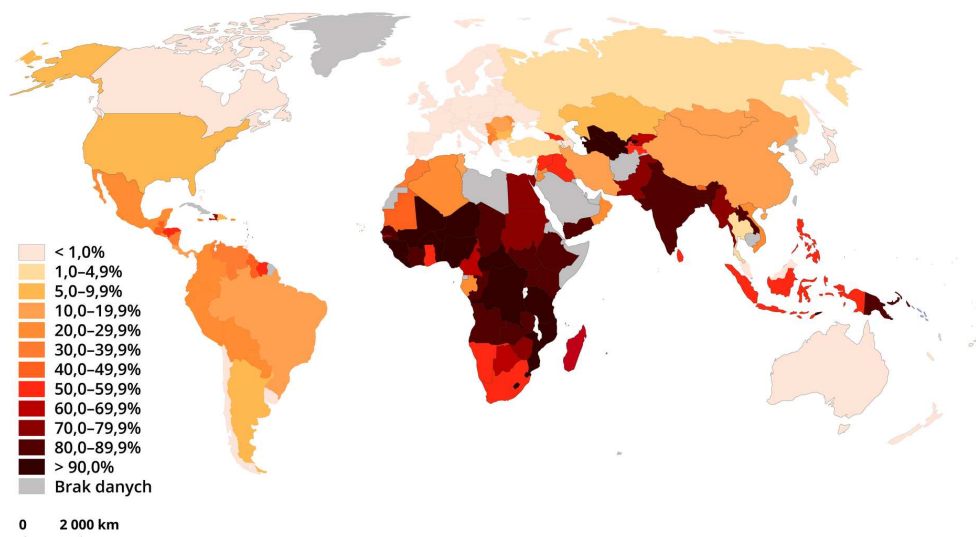
Odsetek osób mających dostęp do wody pitnej o odpowiedniej jakości w 2015 r.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie ourworldindata.org, licencja: CC BY-SA 3.0.

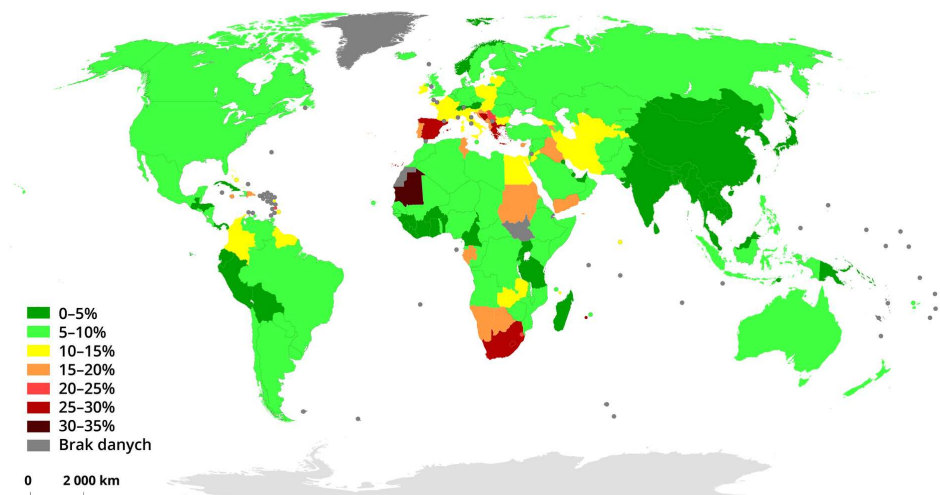
Odsetek ludności niedożywionej na świecie w 2020 r.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie Fnweirkmnwperojvnu, commons.wikimedia.org, licencja: CC BY-SA 3.0.

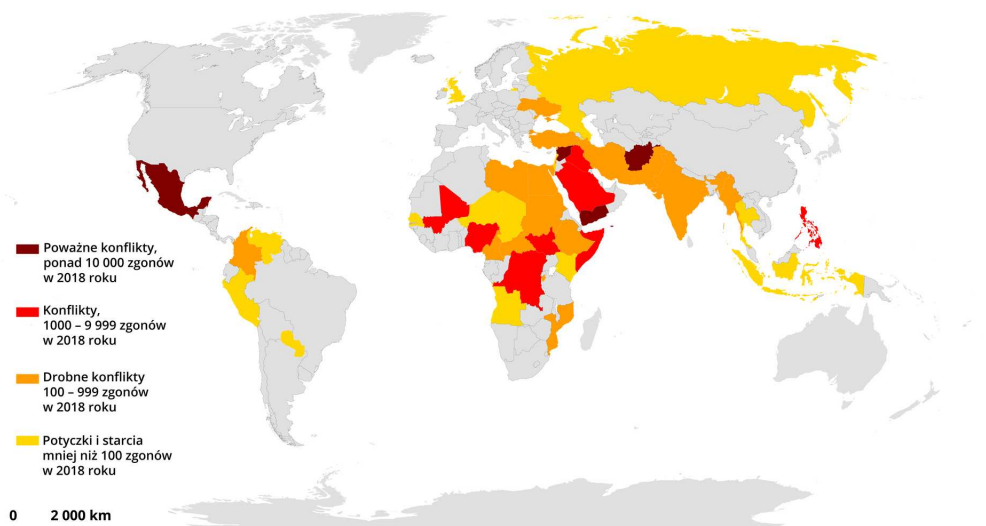
Odsetek osób żyjących poniżej granicy ubóstwa

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie DennisWikipediaWiki, commons.wikimedia.org, licencja: CC BY-SA 4.0.

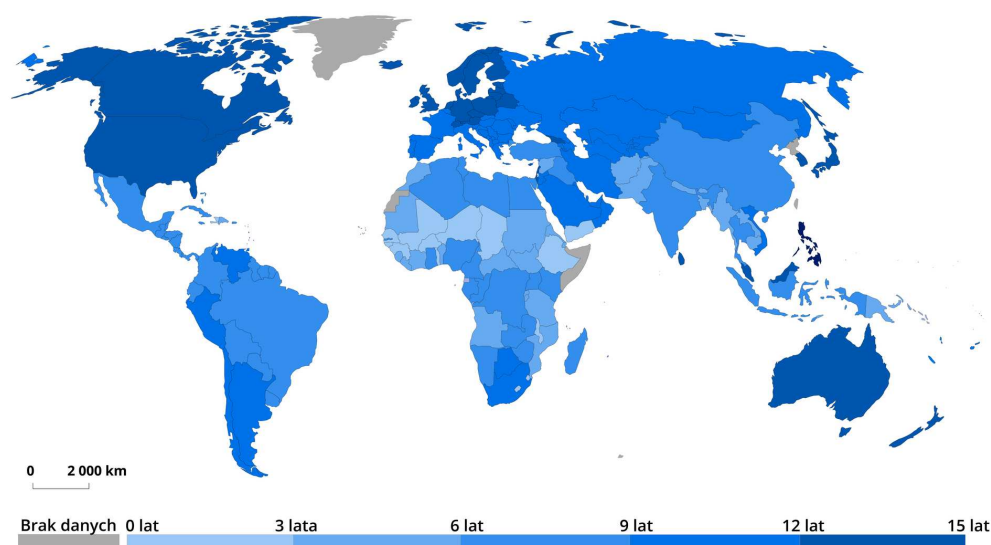
Odsetek osób pozbawionych pracy (bezrobotnych) w 2013 r.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie Altes, commons.wikimedia.org, licencja: CC BY-SA 4.0.

Konflikty zbrojne na świecie w 2018 r.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie Futuretrillionaire i in., commons.wikimedia.org, licencja: CC BY-SA 4.0.

Dostęp do edukacji wyrażony średnią liczbą lat nauki w 2017 r.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie ourworldindata.org, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 1

Przeanalizuj mapy i wskaż regiony świata, w których występuje kumulacja zagrożeń poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

Obowiązek dbałości o poczucie bezpieczeństwa obywateli jest funkcją państwa. Do najważniejszych wartości składających się na bezpieczeństwo współczesnych państw należą:

- przetrwanie państwa jako niezależnej jednostki politycznej i narodu oraz biologiczne przeżycie ludności państwa – jest to wartość naczelną, której każde państwo gotowe jest poświęcić inne wartości,
- integralność terytorialną,
- niezależność polityczną, czyli suwerenność,
- jakość życia, na którą składają się takie wartości jak standard życia, poziom rozwoju społeczno-gospodarczego, zakres praw i swobód obywatelskich, system kulturalny, styl życia, stan środowiska naturalnego, możliwości i perspektywy samorealizacji i rozwoju.

Źródło: *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, R. Zięba (red.), Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2008.

Słownik

bezpieczeństwo narodowe

stan bezpieczeństwa uzyskany w rezultacie odpowiednio zorganizowanej obrony i ochrony przed wszelkimi zagrożeniami militarnymi i niemilitarnymi, zewnętrznymi i wewnętrznymi, przy użyciu sił i środków pochodzących z różnych dziedzin działalności państwa

Źródło: *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa*, J. Pawłowski, B. Zdorowski, M. Kulickowski (red.), AON, Warszawa 2002.

Zapoznaj się z nagraniem i wykonaj polecenia.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/PTXc0YZad>

Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania

Czy potrafisz określić, co buduje poczucie bezpieczeństwa w Twojej okolicy? Odpowiedź na to pytanie nie jest prosta i jednoznaczna, gdyż jest to bardzo subiektywne odczucie, które mierzone jest na wielu płaszczyznach. Jako czynniki określające poczucie bezpieczeństwa najczęściej wskazuje się miejsce zamieszkania, zagospodarowanie przestrzenne okolicy, sąsiedztwo, gęstość zaludnienia, stan materialny oraz liczbę patroli w ciągu dnia w danym miejscu, przy czym to tylko niektóre z elementów wpływających na poczucie bezpieczeństwa. Co zaś decyduje o jego braku? W odpowiedzi na to pytanie często wskazuje się przestępczość.

„Zjawisko przestępczości jest zjawiskiem społecznym. Ubóstwo, bezrobocie czy patologie oraz wynikająca z nich demoralizacja, czyli źródłowe przyczyny przestępczości, są bardzo silnie związane ze sferą społeczno-socjalną. Bezpośrednia przyczyna występowania czynów kryminalnych ma charakter psychologiczno-ekonomiczny, częściowo jednak również przestrzenny”.

Przestępczość jest zatem problemem skomplikowanym i wieloaspektowym, determinowanym przez rozmaite czynniki. Można zauważyć, że „czynniki społeczne wpływają na funkcjonowanie przestrzeni tak silnie, że identyczne rozwiązania mogą funkcjonować całkowicie odmiennie. Dobrze funkcjonująca ulica lub zespół mieszkaniowy zasiedlony przez zintegrowaną i aktywną społecznie klasę średnią może być miejscem niebezpiecznym, jeśli stanie się gettem etnicznym, społecznym lub ekonomicznym”. Należy stwierdzić, że problem przestępczości występuje częściej w wielkich miastach niż na obszarach pozamiejskich. „Mimo różnic, które można zauważyć w przestępczości w miastach o porównywalnej wielkości, niemal zasadą stało się, że im większe miasto, tym wyższy można odnotować wskaźnik przestępczości”. Innymi słowy, na natężenie przestępczości w miastach ma wpływ ich wielkość, „która powoduje rozluźnienie relacji międzyludzkich, dużą różnorodność aktywności, większą mobilność mieszkańców”. W związku z tym w większych miastach „istnieje wiele okazji dla przestępców i różnorodnych form ich działalności. Ponadto społeczności miejskie ze swej natury są zbiorowościami heterogenicznymi, zarówno

pod względem pochodzenia, jak i pod każdym innym (wykształcenie, wykonywane zawody, dochody, warunki życia i tak dalej)”.

Bardzo duży wpływ na poziom przestępczości w przestrzeni wielkomiejskiej ma „relatywny podział na złe i dobre dzielnice, który zakłada, że te pierwsze w większym stopniu niż pozostałe skupiają zjawiska patologii społecznej, w tym także zjawiska przestępczości i popełniania wykroczeń. Skupienie zjawisk przestępczości oznacza zarówno koncentrację na terenie złych dzielnic lokalizacji przestępców, jak i koncentrację na ich terenie samych przestępstw i wykroczeń, co sprawia, że na obszarach tych zachowania przestępcze lub aspołeczne są akceptowane przez środowisko społeczne właściwe dla tego obszaru. Tereny te tworzą w całokształcie przestrzennej struktury miasta obce enklawy”. Ponadto ich „cechy charakterystyczne to: brak stabilności składu mieszkańców, nadmierne zagęszczenie ludności, zdewastowana i przestarzała zabudowa oraz często sąsiedztwo urządzeń przemysłowych”.

Poważnym problemem, który sprzyja wzrostowi przestępczości, są zjawiska „gentryfikacji”, wzrastającej segregacji społecznej, upadku i marginalizacji obszarów starej zabudowy oraz niemal całkowita izolacja „ludności bogatej, która koncentruje się w przestrzennie odizolowanych enklawach wysokiego standardu mieszkaniowego. Obszary dużych miast objęte procesami patologii społecznej stanowią jeden z najpoważniejszych problemów miejskich współczesności i to nie tylko w krajach słabo rozwiniętych”.

Źródło: A. Lewkowicz, *Kształtowanie bezpiecznej przestrzeni publicznej a problematyka przestępczości*, [w:] *Bezpieczeństwo dużych i średnich aglomeracji z perspektywy europejskiej*, M. Lisicki, B. Sitek (red.) Wydawnictwo WSGE, Józefów 2011.

Polecenie 1

Wyjaśnij, jak zjawisko segregacji społecznej wpływa na poczucie bezpieczeństwa. Uwzględnij różne klasy społeczne.

Polecenie 2

Określ, co wpływa na poczucie bezpieczeństwa w Twoim miejscu zamieszkania.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Zaznacz właściwe odpowiedzi.

Na poczucie bezpieczeństwa ludzi wpływają:

☐ mała przestępczość

☐ dostęp do wody pitnej i żywności

☐ pewność zatrudnienia

☐ estetyka krajobrazu

☐ możliwość samorealizacji

Ćwiczenie 2

Dokończ zdanie.

Do krajów o największym poczuciu bezpieczeństwa mieszkańców należą:

☐ kraje Afryki Centralnej.

☐ Australia i Nowa Zelandia.

☐ kraje Ameryki Południowej.

☐ kraje Bliskiego Wschodu.

Ćwiczenie 3

Zaznacz poprawne dokończenie zdania.

Konsekwencją braku poczucia bezpieczeństwa mieszkańców są:

- ☐ postępujące procesy urbanizacyjne.
- ☐ poprawiające się warunki bytowe.
- ☐ migracje wewnętrzne i zewnętrzne.
- ☐ mniejsza ilość zdarzeń przestępczych.

Przyporządkuj zagrożenia bezpieczeństwa do odpowiednich grup.

Zagrożenia naturalne

pożary

katastrofy komunikacyjne

zanieczyszczenia wód,
powietrza, gleby

trzęsienia ziemi

lawiny

mgły

wirusy komputerowe

akty terroru

epidemie

powodzie

zbrojne konflikty lokalne

katastrofy budowlane

gwałtowne opady deszczu
i śniegu

patologie społeczne

zachmurzenia

awarie chemiczne

niekontrolowane migracje

rozprzestrzenianie broni
masowego rażenia

wojny

wybuchy wulkanów

awarie i wypadki radiacyjne

przestępczość zorganizowana

wyładowania atmosferyczne

silne wiatry

Katastrofy i awarie

Cywilizacyjne

katastrofy górnicze

awarie urządzeń technicznych

umyślne skażenia

konflikty religijne i etniczne

roztopy

ekstremalne temperatury

Ćwiczenie 5

Oceń, czy poniższe stwierdzenia są prawdziwe czy fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców danego kraju wzrasta wraz ze wzrostem PKB.	☐	☐
Wszystkie kraje afrykańskie charakteryzują się ekstremalnie małym poczuciem bezpieczeństwa mieszkańców.	☐	☐
Duże poczucie bezpieczeństwa charakteryzuje mieszkańców Stanów Zjednoczonych, Kanady i Australii.	☐	☐
Większość krajów, których mieszkańcy mają małe poczucie bezpieczeństwa, leży w Azji.	☐	☐
W Europie największe poczucie bezpieczeństwa mają mieszkańcy Półwyspu Skandynawskiego.	☐	☐

Ćwiczenie 6

Wymień 5 potrzeb społeczeństwa wpływających na poczucie bezpieczeństwa obywateli.

Ćwiczenie 7

Wymień 5 podstawowych celów polityki bezpieczeństwa w krajach demokratycznych.

Ćwiczenie 8

Uzupełnij tekst, korzystając z zamieszczonych poniżej wyrazów.

Mieszkańcy krajów europejskich charakteryzują się [] stopniem poczucia bezpieczeństwa. Europejczycy deklarują bardzo [] poczucie bezpieczeństwa [], [] w zakresie zabezpieczenia warunków [], a najniższe pod względem bezpieczeństwa w kontekście pojawienia się [] na kontynencie. W krajach Unii Europejskiej występują [] w postrzeganiu bezpieczeństwa przez obywateli krajów legitymujących się [] członkostwem w porównaniu z krajami, które od [] uczestniczą w procesie integracji. Mieszkańcy państw tzw. „[] Unii” mają zdecydowanie [] poczucie bezpieczeństwa w zakresie warunków [] oraz [] obawiają się [] w miejscu zamieszkania. Z kolei obywatele krajów [] wykazują [] percepcję bezpieczeństwa [] (pod względem oceny ryzyka włamania lub poważnego przestępstwa) oraz [] upatrują zagrożeń związanych z działalnością [].

wyższe

terrorystyczną

średnie

incydentów

zróżnicowanym

niedawna

osobistego

terroryzmu

starej

rzadziej

różnice

osobistego

większą

długotrwałym

bytowych

bytowych

duże

mniej

postkomunistycznych

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autora: Michał Pranke

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców w wybranych regionach świata

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres rozszerzony, klasa IV/V

Podstawa programowa

XXII. Zróżnicowanie jakości życia człowieka w wybranych regionach i krajach świata: potrzeby żywieniowe, zagrożenie życia, rozmieszczenie chorób, poczucie bezpieczeństwa, potrzeby edukacyjne.

Uczeń:

6) dokonuje oceny poczucia bezpieczeństwa mieszkańców w wybranych regionach świata na podstawie samodzielnie opracowanych kryteriów.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne

Uczeń:

- wyjaśnia, czym jest poczucie bezpieczeństwa i określa czynniki, od których ono zależy,
- wymienia najważniejsze rodzaje bezpieczeństwa,
- charakteryzuje poczucie bezpieczeństwa mieszkańców wybranych regionów świata.

Strategie nauczania: asocjacyjna, problemowa

Metody nauczania: praca z e-materiałem, pogadanka, dyskusja, mapa myśli

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w grupach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny (lub tablety z dostępem do internetu), zeszyt przedmiotowy, mapa polityczna świata, atlasy geograficzne

Materiały pomocnicze

Krajewski K. (red.), *Poczucie bezpieczeństwa mieszkańców wielkich miast. Kraków na tle innych miast europejskich*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.

Lisicki M., Sitek B. (red.), *Bezpieczeństwo dużych i średnich aglomeracji z perspektywy europejskiej*, Wydawnictwo WSGE, Józefów 2011.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Wprowadzenie do tematu zajęć. Nauczyciel inicjuje dyskusję wokół pojęcia poczucia bezpieczeństwa. Wskazany uczeń lub ochotnik tworzy na tablicy mapę myśli, zapisując propozycje podawane przez pozostałych uczniów.
- Nauczyciel przedstawia cele lekcji.

Faza realizacyjna

- Uczniowie zapoznają się z częścią „Przeczytaj” e-materiału. Nauczyciel prosi uczniów o wyjaśnienie wieloaspektowości pojęcia bezpieczeństwa i określenie czynników, od których zależy poczucie bezpieczeństwa. Nauczyciel zwraca uwagę uczniów na najważniejsze rodzaje bezpieczeństwa.
- Uczniowie analizują mapy zawarte w e-materiale. Nauczyciel prosi uczniów o wskazanie innych niż przedstawione na mapach, zróżnicowanych przestrzennie czynników i zagrożeń, które wpływają na poczucie bezpieczeństwa. Uczniowie wykonują polecenie zawarte w części „Przeczytaj”. Następnie, korzystając z atlasów geograficznych, identyfikują kraje i regiony, w których poczucie bezpieczeństwa mieszkańców jest wysokie lub niskie. Nauczyciel czuwa nad poprawnością wypowiedzi uczniów.
- Uczniowie zapoznają się z audiobookiem. Nauczyciel dzieli uczniów na grupy, w których wykonują polecenia zawarte w tej części e-materiału. Po upływie ustalonego czasu wskazani uczniowie lub ochotnicy prezentują rezultaty pracy. Następuje klasowa dyskusja nad przedstawionymi propozycjami, nauczyciel czuwa nad jej przebiegiem.

Faza podsumowująca

- Uczniowie wykonują wskazane przez nauczyciela ćwiczenia z bloku „Sprawdź się”. Chętni uczniowie prezentują odpowiedzi, nauczyciel czuwa nad poprawnością wykonania zadania.
- Nauczyciel przypomina cele zajęć.

- Nauczyciel ocenia pracę uczniów podczas lekcji, biorąc pod uwagę ich zaangażowanie i możliwości.
- Pożegnanie i zaproszenie na kolejną lekcję.

Praca domowa

- Korzystając z dostępnych źródeł informacji oraz własnej wiedzy, wskaż zagrożenia i problemy bezpieczeństwa występujące w Twojej okolicy. Przedstaw propozycje ich rozwiązania.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Audiobook zawarty w e-materiale może zostać kontekstowo wykorzystany podczas zajęć poświęconych zróżnicowaniu jakości życia na świecie (zakres rozszerzony: XXII. 1) oraz konsekwencjom tego zróżnicowania (zakres rozszerzony: XXII. 8).